

Avaluació de la qualitat docent i promoció del professorat. Legislació universitària espanyola: desenvolupament de la Llei Orgànica d'Universitats (2002-2005)

Josep Carreras*

Introducció

La Llei Orgànica d'Universitats (LOU), aprovada per les Corts Generals el desembre de l'any 2001 durant el govern del Partit Popular¹, va establir que el personal docent i investigador de les universitats públiques estaria constituït per funcionaris dels cossos docents universitaris i per personal contractat (art. 47). Els primers pertanyerien als quatre mateixos cossos que havia determinat l'anterior Llei de reforma universitària (LRU) de l'any 1983: catedràtics d'universitat, professors titulars d'universitat, catedràtics d'escola universitària i professors titulars d'escola universitària (art. 56). El personal docent contractat estaria constituït per ajudants, professors ajudants doctors, professors col·laboradors, professors contractats doctors, professors associats, professors emèrits i professors visitants (art. 49-54).

L'accés als cossos docents universitaris va quedar articulat en un doble procés: una primera fase d'habilitació nacional (art. 57-62) i una segona fase de concursos d'accés intern a les universitats (art. 63). Només amb posterioritat a la selecció per una universitat, al nomenament i a la presa de possessió, s'adquiriria la condició de funcionari.

La regulació i el règim jurídic del personal contractat, el total del qual no podria superar el quaranta-nou per cent del personal docent i investigador de la universitat, serien competències de les comunitats autònomes. La seva contractació es faria mitjançant concursos públics (art. 48) i tindria caràcter temporal en tots els casos, excepte per als professors col·laboradors i els professors contractats doctors. Per a aquestes dues categories de professorat i per als professors ajudants doctors, la contractació exigiria una avaluació positiva prèvia per part de l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació (ANECA), o de l'òrgan d'avaluació externa que la llei de la comunitat autònoma determinés.

(*) Departament de Ciències Fisiològiques I. Facultat de Medicina. Universitat de Barcelona. Adreça electrònica: jcarreras@ub.edu

(1) Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats, BOE de 24 de desembre del 2001, pp. 49400-49425.

En aquest article analitzarem primer el desenvolupament normatiu i els resultats dels sistemes de selecció del professorat funcionari (en les seves dues fases, d'habilitació i de concursos d'accés), i després el sistema de selecció del professorat contractat permanent, posant especial èmfasi en el procés d'avaluació dels seus mèrits.

Selecció del professorat funcionari

Fase d'habilitació nacional. Recursos d'inconstitucionalitat

En la presentació del projecte de la LOU a les comissions del Congrés dels Diputats² i del Senat³, als plens d'ambdues cambres⁴ i al Ple del Consell d'Universitats⁵, la ministra d'Educació, Cultura i Esport, Pilar del Castillo, va argumentar que el sistema previst per a l'accés als cossos docents universitaris constituïa un sistema més obert, competitiu, objectiu i transparent que l'establert per la LRU; que alhora que garantiria la qualitat del professorat, reforçaria l'autonomia universitària. El sistema representaria un increment de l'autonomia de les universitats, ja que serien les que, amb els procediments que establissin per als concursos d'accés corresponents, seleccionarien el seu professorat d'acord amb les seves polítiques i els seus programes de recursos humans, necessitats i interessos. Al mateix temps, constituïria un reforç de la qualitat, ja que serien les universitats les que triarien entre aquells que haguessin estat habilitats per un procés transparent i competitiu que garantiria la lliure concurrència, el rigor i l'avaluació del mèrit i la capacitat.

No obstant això, l'opinió del Govern en el sentit que el sistema de selecció del professorat numerari garantia l'autonomia de les universitats no va ser compartida ni per les universitats ni pels governs de les autonomies. En un informe sobre els aspectes de la LOU, la constitucionalitat de la qual era qüestionable, dut a terme per un equip de professors de la Universitat Carlos III⁶, per a la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE), s'afirma: «En determinats casos, especialment en àrees de coneixement peti-

(2) Compareixença de la ministra d'Educació, Cultura i Esport. Comissió d'Educació, Cultura i Esport. Corts Generals. *Diari de Sessions del Congrés dels Diputats*, VII legislatura (241) pp. 3620-3649, (29 de maig del 2001).

(3) Compareixença de la ministra d'Educació, Cultura i Esport en la Comissió del Senat per informar sobre els esborranys dels projectes de la Llei d'universitats i formació professional. Disponible a: <http://www.crue.org/leyuniversid.htm> [accés: 12 juny 2007].

(4) Sessió plenària. Corts Generals. *Diari de Sessions del Congrés dels Diputats*. Plenari i Diputació Permanent, VII legislatura, (108) pp. 5255-5280, (27 de setembre del 2001). Sessió del Ple. Corts Generals. *Diari de Sessions del Senat*, 2001, VII legislatura (70), pp. 4038-4131, (13 de desembre del 2001).

(5) Intervenció de la ministra d'Educació, Cultura i Esport davant el Ple del Consell d'Universitats. Disponible a: <http://www.crue.org/leyuniversid.htm> [accés: 12 juny 2007]. Intervenció de la ministra sobre l'Avantprojecte de llei d'universitats en el Ple del Consell d'Universitats. Disponible a: <http://www.crue.org/intervministra210601.htm> [accés: 12 juny 2007].

(6) Informe sobre els aspectes de la Llei orgànica d'universitats la constitucionalitat de la qual és qüestionable. Disponible a: <http://www.crue.org/pdf/DICT-CRUE-LOU06032002.pdf> [accés: 12 juny 2007].

tes, pot succeir que hi hagi un sol habilitat. En aquests casos (amb el pas de dos anys) aquesta persona ha de ser obligatòriament admesa per la universitat que va convocar la plaça, amb la qual cosa queda sense cap marge d'acció pròpia en la selecció del professorat [...]. En una situació semblant es pot trobar, encara que hi hagi més d'un habilitat per convocatòria, la universitat que proveeixin en darrer terme [...]. En aquests casos es buida de contingut el dret a l'autonomia universitària que inclou com a element fonamental la selecció del professorat. Per tant, en aquest aspecte concret la LOU es pot considerar inconstitucional». De manera semblant, es recull en un informe elaborat pel Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya⁷, que va assenyalar que l'obligació de proveir les places convocades transcorregut cert temps en cas d'haver-hi concursants no deixava el marge mínim de llibertat per a les universitats en la selecció del professorat.

Basant-se en ambdós informes, que a més de l'aspecte esmentat referent a la selecció del professorat van trobar en la LOU altres preceptes que poguessin ser inconstitucionals, el PSOE va presentar un recurs davant el Tribunal Constitucional, al qual es van sumar tots els partits polítics de l'oposició excepte el PNB⁸. També van presentar recursos d'inconstitucionalitat la Junta d'Andalusia, el Parlament andalús, la Junta de Comunitats de Castella-la Manxa, l'Assemblea d'Extremadura, les Corts d'Aragó, el Parlament de Navarra i el Govern de les Illes Balears⁹. En canvi, el Govern de Catalunya va decidir no presentar recurs i els vots de Convergència i Unió i del Partit Popular de Catalunya van bloquejar aquesta iniciativa al Parlament de Catalunya¹⁰.

Per la seva banda, la CRUE es va oposar des del primer moment al procediment de selecció del professorat universitari establert per la LOU perquè es «basava en un sistema de pseudohabilitació que en realitat seria un examen únic d'àmbit estatal [...] poc respectuós amb l'autonomia de les universitats, que pretenia ajustar el nombre d'habilitats al nombre de places convocades». Va presentar com a «alternativa a considerar un sistema mixt d'acreditació curricular estatal combinada amb l'especificació de les proves de selecció del professorat en els estatuts de cada universitat, sempre segons els principis d'objectivitat, capacitat i mèrit»¹¹.

(7) «El Consejo Consultivo de la Generalitat cree que la LOU es inconstitucional». *El País*, 6.3.2002.

(8) Pérez de Pablos, S. «El PSOE, IU y el Grupo Mixto recurre la LOU ante el Constitucional». *El País*, 22.3.2002.

(9) «Datos generales del expediente 621/000037». Disponible a: <http://www.senado.es/legis8/expedientes/621/general/621000037.html> [accés: 19 juny 2007]

(10) Playà, J. (2002) «La Generalitat no recurrirá la LOU pese al informe de inconstitucionalidad del Consultiu». *La Vanguardia*, 9.2.2002. Rusiñol, P. (2002) «CIU ignora el dictamen del Consultivo y descarta recorrer contra la LOU». *El País*, 9.2.2002. Europa Press (2002) «CiU impide llevar la LOU al Constitucional». *La Vanguardia*, 28.2.2002.

(11) Text acordat per l'Assemblea General de la CRUE. Disponible a: <http://www.crue.org/leyuniversid.htm> [accés: 19 juny 2007]. Acord de l'Assemblea General de la CRUE. Disponible a: <http://www.crue.org/leyuniversid.htm> [accés: 19 juny 2007]. Nota sobre el Projecte de llei d'universitats que la CRUE va enviar als grups parlamentaris. Disponible a: <http://www.crue.org/leyuniversid.htm> [accés: 19 juny 2007].

Normativa sobre el sistema d'habilitació nacional

Tres mesos després de publicar la LOU, el març de 2002, el Ministeri va remetre l'esborrany del Reial decret que havia de regular el sistema d'habilitació nacional per a l'accés a cossos de funcionaris docents universitaris a la Comissió Acadèmica Ampliada del Consell d'Universitats, per estudiar-lo, analitzar-lo i debatre'l. Tres mesos més tard, el 12 de juliol, la ministra va presentar al Consell de Coordinació Universitària una nova versió del Projecte del reial decret, que recollia part de les modificacions que s'havien suggerit, entre les quals hi havia la d'impedir que formessin part de les comissions d'habilitació els professors que no estiguessin en actiu, possibilitat recollida en el primer esborrany i que havia estat durament criticada per atemptar contra l'autonomia universitària¹². El Consell de Coordinació Universitària va emetre un informe positiu sobre el Projecte del reial decret que, després de ser dictaminat també positivament pel Consell d'Estat¹³, va ser publicat en el BOE amb data 26 de juliol¹⁴.

El Reial decret va concretar que en cada convocatòria el nombre d'habilitats estaria en funció del nombre de places convocades per les universitats, l'existència de vacants resultants de concursos d'accés, l'existència d'habilitats que no ocupessin plaça i altres criteris rellevants amb la finalitat de garantir la possibilitat de selecció per part de les universitats (art. 3.2).

Per participar en les proves d'habilitació per a professors titulars d'universitat faria falta estar en possessió del títol de doctor i per fer-ho en les proves de catedràtic d'universitat caldria, a més, ser professor titular d'universitat o catedràtic d'escola universitària amb tres anys d'antiguitat; si bé el Consell de Coordinació Universitària podria eximir d'aquests requisits a tots aquells que tinguessin la condició de doctor amb, almenys, vuit anys d'antiguitat (art. 5.1). Els candidats que amb posterioritat volguessin concórrer als concursos d'accés per ocupar places docents vinculades a places assistencials d'institucions sanitàries haurien d'acreditar, també, estar en possessió del títol d'especialista sanitari procedent i justificar en el seu currículum els mèrits assistencials corresponents.

Les comissions d'habilitació per a catedràtics estarien constituïdes per set membres, tots ells catedràtics d'universitat; en les proves per a professor titular d'universitat tres serien catedràtics i quatre professors titulars (art. 6.1). Formant part de les comissions, hi podria haver un membre del personal funcionari científic i investigador del CSIC que hagués estat adscrit a l'àrea de coneixement corresponent i un professor d'universitat d'altres estats mem-

(12) Peces-Barba, G. (2002) «Con la LOU a cuestras». *El País*, 16.04.2002.

(13) «Sesión Constituyente del Consejo de Coordinación Universitaria». *Comunidad Escolar* (702). «El Consejo de Estado emite dictamen favorable sobre el proyecto de Real Decreto de habilitación del profesorado universitario». *Crónica Universia* (19.7.2002).

(14) Reial Decret 774/2002, de 26 de juliol, pel qual es regula el sistema d'habilitació nacional per a l'accés a cossos de funcionaris docents universitaris i el règim dels concursos d'accés respectius. BOE, 7.08.2002, pp. 29254-29268.

bres de la Unió Europea de categoria igual o equivalent a la corresponent a les places objecte de convocatòria. Per aquest motiu, la Comissió Acadèmica del Consell de Coordinació Universitària establiria i mantindria actualitzada la llista corresponent (art. 6.6 i 6.7). Per formar part de les comissions d'habilitació, haurien de tenir el reconeixement d'almenys dos períodes d'activitat investigadora els catedràtics d'universitat i els professors d'investigació del CSIC, i d'un període, els professors titulars d'universitat i els investigadors científics del CSIC (art. 6.2). No podrien ser membres de les comissions els professors que es trobessin en situació d'excedència o de suspensió de funcions (art. 6.3).

Les proves es farien a la universitat on prestés els seus serveis o estigués adscrit el president de la comissió corresponent (art. 10.1). En l'acte de presentació els candidats haurien de lliurar, en tots els casos, el seu historial acadèmic, docent i investigador i, si calgués, assistencial sanitari; i també un exemplar de les publicacions i els documents acreditatius corresponents. Per a les proves de professor titular d'universitat haurien de presentar, a més, un projecte docent, original i personal, que hauria d'incloure el programa d'una o diverses assignatures d'una o diverses de les matèries troncales assignades a l'àrea de coneixement en les directrius generals dels plans d'estudi, i un projecte investigador (art. 9.1).

En les proves per a professor titular d'universitat, la primera prova consistiria en l'exposició oral, durant un temps màxim de noranta minuts, dels mèrits i historial, i en la defensa dels projectes docent i investigador. La segona prova consistiria en l'exposició oral, durant un temps màxim d'una hora, d'un tema del programa triat pel candidat d'entre tres seleccionat a sort, després de preparar-lo durant un temps màxim d'una hora. La tercera prova consistiria en l'exposició oral, durant un temps màxim de noranta minuts, d'un treball original i inèdit d'investigació realitzat pel candidat, solament o en equip, en aquest cas com a director d'investigació¹⁵. Per a catedràtic d'universitat, les dues proves que hauria de realitzar el candidat serien equivalents a les proves primera i tercera de les proves per a professor titular. En cada prova, després de l'exposició del candidat, la comissió debatiria amb ell durant un temps màxim de dues hores, i després cada membre de la comissió lliuraria al president l'informe corresponent raonat, valorant cada candidat. Davant dels informes emesos, la comissió votaria per determinar el pas a la prova següent; per això caldria, com a mínim, quatre vots favorables. Un cop haguessin finalitzat totes les proves, davant dels informes emesos corresponents, la comissió procediria a la votació final; es proposaria per a habilitació els candidats que obtinguessin més de quatre vots favorables. La comissió no podria proposar, i per tant no podrien obtenir més de quatre vots favora-

(15) La casuística originada per l'exigència que el treball d'investigació presentat pel candidat fos «original» i «inèdit» va ser comentada en el seu moment per l'extractor de la Universitat Autònoma de Barcelona, Carles Solà, a «Inèdito e inaudito: el decreto de habilitación del profesorado», *El País* (21.10.2002).

bles, més candidats que el nombre d'habilitacions que haguessin estat objecte de la convocatòria; però sí que en podria proposar un nombre inferior, o fins i tot la no-habilitació de cap candidat (art. 10).

Finalment, el president de la comissió elevaria una proposta motivada i vinculant al president del Consell de Coordinació Universitària, que procediria a habilitar els candidats (art. 11). Contra la resolució d'habilitació, els candidats podrien presentar la reclamació que seria valorada per una comissió formada per set catedràtics d'universitat, de diverses àrees de coneixement amb, almenys, tres períodes de docència i investigació reconeguts. Aquesta comissió examinaria l'expedient de les proves, valoraria els aspectes purament procedimentals i verificaria el respecte efectiu, per part de la comissió d'habilitació, de la igualtat de condicions dels candidats i dels seus principis de mèrit i capacitat en el procediment d'habilitació. Finalment, la comissió de reclamacions, en el termini màxim de tres mesos, ratificaria o no la proposta reclamada; en aquest cas es retrotrauria l'expedient fins al moment que es va produir el vici, i la comissió d'habilitació hauria de formular una proposta nova (art. 12).

Desenvolupament de les proves d'habilitació

D'acord amb la normativa descrita, amb data 6 de novembre de 2002¹⁶, es va publicar la resolució de la Secretaria del Consell de Coordinació Universitària per la qual es convocaven les primeres proves d'habilitació. Segons la informació proporcionada per la ministra al Ple d'aquest Consell¹⁷, les universitats havien sol·licitat 122 places, però el nombre finalment aprovat va ser de dues-centes deu (cent seixanta-sis de catedràtics d'universitat, quaranta-dues de professors titulars d'universitat i dues de professors titulars d'escola universitària), corresponents a setanta-dues àrees de coneixement. Posteriorment, l'abril, el juliol i el novembre del 2003, es van publicar tres noves convocatòries¹⁸, i quan es va completar un cicle anual del sistema d'habilitació, la CRUE va presentar un informe¹⁹ en el qual s'analitzava aquest sistema a fi de «detectar-ne les deficiències principals i assenyalar algunes possibles mesures per corregir-les».

(16) Resolució de 31 d'octubre de 2002, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 6.12.2002, pp. 32988-32993.

(17) «Más de 2.000 candidatos concurren a 210 plazas de funcionarios docentes universitarios convocadas». *Comunidad Escolar* (712).

(18) Resolució de 13 de març del 2003, de la Presidència del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 16.4.2003, pp. 15140-15144. Resolució de 3 de juliol de 2003, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 30.7.2002, pp. 29570-29573. Resolució de 31 d'octubre de 2003, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 25.11.2003, pp. 41675-41680.

(19) CRUE, Informe sobre las disfunciones detectadas en el sistema de habilitación nacional y su posible mejora. Disponible: http://www.crue.org/pdf/asamcom_habilitacion.pdf [accés: 25 juny 2007].

La primera crítica que la CRUE va fer era que el sistema d'habilitació no havia aconseguit iniciar-se amb el ritme desitjable: «Resulta evident la prudència amb què les universitats van comunicant les seves noves vacants, en un nombre clarament inferior al de les vacants realment produïdes per les jubilacions, les renunciacions o el creixement de les universitats espanyoles», afirmava l'informe. I assenyalava com a causa d'aquest fet que «les universitats són parques a l'hora de comunicar places pel risc de no poder exercir de manera efectiva el seu dret a escollir, entre un nombre significatiu de professors habilitats, el més capacitats per al lloc de treball que s'ha de cobrir». Diagnòstic amb el qual coincidia un membre d'una de les comissions d'habilitació que va manifestar públicament la seva opinió: «Podria donar-se el cas que la universitat convoqués una plaça pensant en un perfil científic i docent i que cap dels habilitats posseís aquest perfil [...]. Podria succeir que les universitats no convoquessin places fins que els seus candidats estiguessin habilitats o intuïssin clarament que ho serien»²⁰. D'altra banda, la CRUE va assenyalat que el sistema no permetia assegurar que les places es cobrien per persones de l'especialitat corresponent a les necessitats de la universitat convocant. La presència d'especialitats molt distintes dintre d'una mateixa àrea de coneixement podia impossibilitar, en certs casos, la selecció del professor més adequat per cobrir una vacant i desencadenar un deversall de recursos. La Conferència no considerava raonable que en les àrees de gran amplitud —com és, per exemple, la de Medicina— les places convocades haguessin de cobrir-se necessàriament amb qualsevol candidat habilitat, sense assegurar l'existència d'habilitats de totes les especialitats de l'àrea.

A més, l'informe de la CRUE va assenyalat altres conseqüències de la limitació restrictiva del nombre màxim de persones a habilitar en cada convocatòria: «A part de produir la paralització del sistema [...] genera frustració entre els aspirants i falta de confiança entre els membres de la comunitat universitària [...]; en contra del que pogués semblar a primera vista, encoratja les pressions dels habilitats sense plaça, precisament per tractar-se d'un nombre reduït». Opinions amb les quals coincidia el professor abans esmentat, en afirmar, d'una banda: «No és bo que es convoquin concursos sabent que hi ha desenes de candidats i només unes poques places per habilitar. El desgast psíquic i la despesa econòmica dels candidats, si es continua per aquest camí, seria de tal magnitud que aviat no hi hauria candidats». I d'una altra: «És molt possible que es doni el cas que les persones que obtinguin l'habilitació abans d'optar a les places de les universitats que les han generades prefereixin convèncer els que manen en la seva universitat i esperar, ja habilitats, que sigui aquesta la que convoqui una plaça».

Però, probablement, la crítica més dura que l'informe de la CRUE va fer al sistema d'habilitació era que resultava altament costós i ineficient. «A pesar de l'escàs nombre de places convocades, el mecanisme previst pel Reial decret

(20) Tejada, J. «La habilitación a catedrático: luces y sombras». *El País*, 12.01.2004.

ocasiona uns costos econòmics i humans totalment desproporcionats respecte del resultat que s'ha d'obtenir», deia l'informe, i especificava: «En diverses àrees, més d'un centenar de candidats competeixen per mitja dotzena de places convocades en tres convocatòries distintes l'any, a raó de dues o tres places per convocatòria. Les mateixes persones, doncs, han de desplaçar-se al llarg del país per participar en les mateixes proves una vegada i una altra. Al seu torn, al llarg de l'any, vint-i-un professors són nomenats per formar part de tres comissions (set per comissió) per jutjar els mateixos candidats». Per concloure: «Les conseqüències d'aquest funcionament són evidents: frustració dels candidats i de qui els jutgen, sobreesforç dels uns i els altres, i el col·lapse de la universitat espanyola, atès que candidats i jutges solen ser professors que, durant setmanes i fins i tot mesos, es veuen impossibilitats per impartir les seves classes i fer el seu treball d'investigació habitual».

A part de la CRUE, molts altres en van criticar els alts costos humans i econòmics, i l'elevat grau d'ineficiència del sistema d'habilitació: membres de les comissions²¹, rectors i exrectors²², professors²³ i sindicats²⁴. És especialment interessant l'anàlisi feta per Susana Pérez de Pablos²⁵, qui va calcular que, atès que en les proves d'habilitació que s'havien de dur a terme durant el curs 2003-2004 participarien 226 comissions de set membres, gairebé 1.600 professors passarien un temps mitjà d'un mes fora de la seva universitat per examinar els candidats, i que al voltant de 6.600 aspirants (uns 2.200 per convocatòria) haurien de desplaçar-se per tot Espanya per fer les proves que els permetessin optar a només 576 habilitacions.

A fi de superar aquestes deficiències, la CRUE va proposar tres mesures concretes: engegar com més aviat millor una convocatòria d'habilitació àmplia, en totes les àrees de coneixement, que permetés que als concursos d'accés convocats per les universitats hi pogués concórrer un nombre de candidats habilitats significatiu, tendint a no limitar el nombre d'habilitats per convocatòria; agrupar totes les places comunicades al llarg de l'any en una sola convocatòria, i celebrar les proves d'habilitació durant els períodes no lectius del curs.

Quant a les característiques de les proves mateixes, la CRUE va indicar que, per estandarditzar una mica més la prova d'exposició d'un tema, la nor-

(21) Tejada, J. «La habilitación a catedrático: luces y sombras». *El País*, 12.01.2004. Ponsà, M. «Habilitaciones». *El País*, 26.1.2004.

(22) Martí, J. M. «Entrevista a Lluís Ferrer Caubert, rector de la Universidad Autónoma de Barcelona». *El País*, 27.1.2003. Pérez de Pablos, S. «Entrevista a Carlos Berzosa, rector electo de la Universidad Complutense de Madrid». *El País*, 31.3.2003. Martí, J. M. «Entrevista a Carles Solà, Consejero de Universidades de la Generalitat de Catalunya». *El País*, 8.3.2004.

(23) Tusell, J. «Universidad: Ley mala, resultado previsible». *El País*, 23.6.2003. Sánchez, C. «La habilitación mueve a unos 90 profesores universitarios». *El Adelanto de Salamanca*, 10.12.2003. Martínez, J. P. «Alternativa al sistema de habilitación». *El País*, 18.1.2004. Castillo, J.J. «La inquisición sobre la habilitación». *El País*, 10.5.2004.

(24) FE, CC.OO. (2003) «La habilitación del Profesorado». *Universidad T.E. Hoja del Lunes* (273).

(25) Pérez de Pablos, S. «La habilitación provoca que 1.500 docentes dejen sus clases durante un mes». *El País*, 8.12.2003.

mativa havia de precisar el nombre mínim de crèdits de les assignatures els programes de les quals havien de presentar els candidats, i també el contingut que havien de tenir els projectes docents. Uns altres van expressar queixes relatives a la manera «aleatòria» com certes comissions triarien els candidats, a les «arbitrarietats» i a les «greus irregularitats» produïdes per comissions els membres de les quals podien tenir «menor experiència i currículum que els avaluadors»²⁶. Després de desenvolupar nombroses proves d'habilitació, Gualberto Buela-Casal va analitzar críticament el procés i els criteris d'avaluació utilitzats²⁷. Aquest autor va destacar la dificultat de l'avaluació de diversos candidats, quan l'avaluació prèvia de la productivitat científica d'un candidat mitjà ha requerit, segons els seus càlculs, 275 avaluadors especialitzats. Pel que fa a la primera prova, va considerar com a principals problemes la limitació de la fase de debat a 90 minuts (que significa que cada membre de la comissió disposi, com a terme mitjà, de dotze minuts d'interacció amb el candidat), el fet que no es fessin les mateixes preguntes a tots els candidats, que no es fixés el valor de la presentació oral i la dificultat que prosperi una reclamació, atès que no existeix l'obligació de gravar el desenvolupament de la prova. A més, va demostrar amb exemples reals l'ambigüïtat dels criteris d'avaluació que solen establir les comissions d'habilitació; la influència que el nombre de membres de la comissió té (la legislació permet que les proves es puguin fer fins i tot amb només quatre membres) sobre el percentatge de vots positius necessaris per superar la prova (57% amb una comissió de set membres, 100% amb una comissió de quatre membres), i les incongruències que es deriven de tot això, qüestionant la fiabilitat del procés. Buela-Casal va concloure que era necessari, d'una banda, establir i publicar en el BOE, simultàniament amb la convocatòria de la plaça, els criteris operatius d'avaluació, un barem en el qual constés el valor que té cada mèrit i el procediment per a l'assignació de les puntuacions i, d'altra banda, que les comissions actuessin sempre amb el mateix nombre de membres. Va considerar, finalment, que la primera prova havia de mantenir-se, si bé el seu valor hauria de ser molt limitat. En canvi, va considerar innecessari el segon exercici de les proves d'habilitació per a catedràtic d'universitat i el tercer de l'habilitació per a professor titular d'universitat.

S'ha d'afegir que, respecte a la casuística que presenten les àrees de gran amplitud, la Federació Nacional d'Associacions de Catedràtics d'Universitat ja havia assenyalat que podia donar-se el cas que entre els set membres d'una comissió no hi hagués especialistes de la matèria sobre la qual algun concursant hagués presentat els seus treballs i el seu programa²⁸.

(26) Castillo, J.J. «La inquisición sobre la habilitación». *El País*, 10.5.2004. Pérez de Pablos, S. «Quejas en Sociología y Fisiología». *El País*, 8.12.2003.

(27) Buela-Casal, G. (2004) «El sistema de habilitación: proceso y criterios de evaluación». Curso Evaluación y acreditación de la calidad de la Educación Superior. Almuñecar (13-17 de setembre de 2004).

(28) Federación Nacional de Asociaciones de Catedráticos de Universidad. «La insoportable levedad del ser la L.O.U.» *Hoja informativa*, 10.6.2002.

Tant les autoritats ministerials com aquells que havien defensat el sistema d'habilitació²⁹, havien assenyalat com un dels objectius fonamentals d'aquest sistema aconseguir l'eradicació de l'«endogàmia» que havia conduït la LRU en la selecció del professorat. No obstant això, des d'un primer moment, hi va haver qui va opinar que el que faria la LOU seria substituir un tipus d'endogàmia per un altre. Així, durant la fase de tramitació parlamentària de la Llei, el representant del Bloc Nacionalista Gallec havia manifestat: «Les proves d'habilitació [...] no faran que desaparegui cap dels efectes de la coaptació endogàmica, sinó que les plantejaran en un terreny més reduït del professorat». El representant del Grup Parlamentari de Coalició Canària havia denunciat que el sistema d'habilitació podia «degenerar en una cultura d'escoles dominants o d'universitats dominants»³⁰ i, en el mateix sentit, el representant del Grup Parlamentari Socialista havia assenyalat que «els potencials membres de les comissions d'habilitació estaran concentrats en la seva majoria en molt poques universitats, justament en aquelles que tenen més nombre de doctors»³¹. D'altra banda, Francisco Michavila, director de la Càtedra UNESCO de Gestió i Política Universitària, havia escrit: «El control *local* que es denuncia ara se substituiria per un altre, per ventura més pervers, a càrrec d'aquells que *controlen* les àrees de coneixement»³². Alfredo Poves, catedràtic de Física de la Universitat Autònoma de Madrid, havia destacat: «Aquesta anàlisi peca fins i tot d'optimista, i oblida les possibilitats de comportaments coherents —les confabulacions. En són un exemple les famoses *escoles* i també conegudes per tots que van florir a l'empara dels sistemes de selecció basats en loteries durant el franquisme»³³. I, en el mateix sentit, havia manifestat José Contreras, catedràtic d'Antropologia de la Universitat de Barcelona: «Tal com està plantejat l'avantprojecte de llei, no canviarà res en absolut [...]. Suposant que l'actual endogàmia (si és que solament n'hi hagués d'un tipus, que no és el cas) fora *de llogaret*, l'endogàmia que es plantejarà amb el sistema d'habilitació serà *de clan* [...]. Segons que el sorteig afavoreixi un o altre clan, ja es podrà plantejar quins candidats són els que tenen més possibilitats de ser habilitats. En definitiva, substituïrem una selecció del professorat que està en mans de les *màfies departamentals* per una altra que estarà en mans de les *màfies estatals*»³⁴. Si bé el resultat de les proves d'habilitació ja ha suscitat crítiques en aquest sentit, solament l'anàlisi comparativa de la composició de les comissions amb les llistes d'habilitats

(29) Tortella, G. «Todo queda en casa». *El País*, 9.4.2001. De Carreras, F. (2001) «Dos únics encerts per a la Universitat». *El Periódico*, 16.7.2001. «Especial LOU» *Gaceta Universitaria*, 28.11.2001. Rivera M. «La promoción del profesorado». *La Razón*, 30.11.2001. Aguirregomez M. «Cara y cruz de la polémica ley de universidades». *El País*, 17.11.2001.

(30) Compareixença de la ministra d'Educació, Cultura i Esport. Comissió d'Educació, Cultura i Esport. Corts Generals. *Diari de Sessions del Congrés dels Diputats*, VII legislatura (241) pp. 3620-3649, (29 de maig del 2001).

(31) Sessió del Ple. Corts Generals. *Diari de Sessions del Senat* (71) pp. 4132-4181 (14 de desembre del 2001).

(32) Michavila, F. «Mucho ruido y alguna nuez rancia». *Gaceta Universitaria*, 7.5.2001, p. 5.

(33) Poves, A. «El azar y la Universidad». *El País*, 25.5.2001.

(34) Contreras, J. (2001) «La L.O.U. ¿son las alforjas que necesita la universidad para su viaje?». Universitat de Barcelona (document intern).

podria permetre un judici objectiu. De totes maneres, és significatiu que en l'informe esmentat de la CRUE³⁵ es recomanés: «Per millorar l'objectivitat del procés i prevenir l'endogàmia d'àrea, s'ha de garantir la rotació de vocals en les comissions que resolen les proves d'habilitació, evitant que els mateixos professors en formin part una vegada rere una altra».

Entre els partits polítics de l'oposició, el Partit Socialista i Esquerra Unida, van manifestar sintonia amb els plantejaments de la CRUE, el mateix que els sindicats CCOO i UGT³⁶. En canvi, el secretari d'Estat d'Educació i Universitats va considerar desencertades gran part de les denúncies contingudes en l'informe de la CRUE³⁷. Això no obstant, el Ministeri i la CRUE van acordar avaluar, mitjançant la creació d'una comissió de treball conjunta, els resultats de les habilitacions per introduir-hi possibles millores³⁸. Com a resultat dels acords preliminars presos en aquesta comissió, el Ministeri es va comprometre a fer una sola convocatòria anual de les proves d'habilitació entre els mesos de juny i setembre, i que cap vocal pogués ser membre de dues comissions consecutives³⁹.

Diguem per acabar aquest apartat que, enfront de crítiques tan diverses, l'únic avantatge del sistema d'habilitació que hem trobat explicat en la premsa és el derivat del fet que els tribunals tindrien davant seu, per primera vegada des de fa molt temps, tots els possibles candidats existents en tot l'àmbit estatal, amb tot el que això significa de varietat i riquesa intel·lectual⁴⁰. Les autoritats ministerials havien destacat que el sistema d'habilitació facilitaria la mobilitat del professorat entre les universitats, per la recuperació de la possibilitat de trasllat mitjançant la participació en els concursos d'accés sense haver de fer proves noves. Però aquest suposat avantatge es va arribar a considerar fins i tot com un possible perill per a la imparcialitat de les comissions d'habilitació, els membres de les quals podrien veure futurs competidors en els habitatats. I així es va arribar a suggerir que s'hauria de modificar la normativa perquè els membres d'una comissió no poguessin concórrer a una de les places que haguessin donat origen a la convocatòria, per evitar que fossin els primers interessats a no habilitar els millors candidats, que podrien ser més tard possibles competidors⁴¹.

(35) CRUE, Informe sobre las disfunciones detectadas en el sistema de habilitación nacional y su posible mejora. Disponible: http://www.crue.org/pdf/asamcom_habilitacion.pdf [accés: 25 juny 2007].

(36) Becerra, J. «La habilitación reabre el debate sobre la LOU». *El Mundo Campus*, 18.11.2003.

(37) Becerra, J. «La habilitación reabre el debate sobre la LOU». *El Mundo Campus*, 18.11.2003. Asenjo, M. «Los rectores alertan sobre la "ineficiencia" del sistema de selección docente y apoyan su cambio». *ABC*, 11.11.2003.

(38) Europa Press «Educación y los rectores evaluarán la habilitación del profesorado para introducir posibles mejoras». *El Mundo Campus*, 11.12.2003. «Una Comisión evaluará los resultados de la habilitación». *ABC*, 16.12.2003.

(39) Becerra, J. «Solo el 30 % de las medidas para adaptarse a Europa afecta a la docencia». *El Mundo Campus*, 2.3.2004.

(40) Tejada, J. «La habilitación a catedrático: luces y sombras». *El País*, 12.01.2004. Ponsà, M. «Habilitaciones». *El País*, 26.1.2004.

(41) Castillo, J.J. «La inquisición sobre la habilitación». *El País*, 10.5.2004.

Canvi de partit en el Govern. Modificació del sistema d'habilitació

La proximitat de les eleccions generals, que s'havien de celebrar el març de 2004, va determinar que els diversos partits polítics explicitessin les seves intencions respecte a la LOU. El Partit Popular considerava la Llei com un assumpte tancat i només proposava modificar-ne aspectes mínims, com els que hem comentat anteriorment. El candidat a la presidència de Govern del PSOE va afirmar reiteradament la intenció dels socialistes de reformar la LOU si guanyaven les eleccions, suprimint, entre d'altres, els articles que vulneraven l'autonomia de les universitats i substituint el sistema d'habilitació per una acreditació atorgada segons el currículum. Esquerra Unida va proposar la immediata introducció de modificacions transitòries i la derogació total de la LOU a mitjà termini, substituint l'habilitació actual per una de curricular sense límit de nombre⁴².

Després de la victòria del PSOE, el nou president de Govern, José Luis Rodríguez Zapatero, en el discurs d'investidura va reiterar el seu compromís de reformar la LOU, fet que va determinar que la CRUE oferís al Govern el seu suport i la seva col·laboració⁴³. Es va iniciar llavors un procés que culminaria, el setembre de 2006, amb la remissió al Congrés dels Diputats del Projecte de Llei pel qual es modificava la LOU⁴⁴.

Però, mentrestant, es va fer evident la necessitat de reformar alguns aspectes de la normativa de les proves d'habilitació, a l'espera de la nova llei. Així ho va sol·licitar la CRUE ja el mes de juny de l'any 2004⁴⁵, que indicava la conveniència de «mantenir les proves, agrupant convocatòries i ampliant el nombre de places, de manera que es garantis la funció habilitadora i millorés l'eficiència del sistema». La CRUE va demanar, a més, que, d'acord amb el seu informe aprovat mesos abans⁴⁶, es garantis la rotació dels membres dels tribunals i la definició adequada del contingut de les proves. També, el mateix mes, la Federació d'Ensenyament de CCOO va proposar diverses modificacions de la normativa d'habilitació: eliminar la limitació del nombre d'habilitats; incloure un representant sindical del professorat en els tribunals d'habilitació; establir proves específiques d'habilitació per a promoció interna i

(42) Pérez de Pablos, S. «Zapatero se compromete ante los rectores a cambiar la ley de universidades y la reválida». *El País*, 16.1.2004. Becerra, J. «Las urnas dirimirán si sigue la LOU o se reforma». *El Mundo Campus*, 9.3.2004.

(43) «Los rectores ofrecen su apoyo al próximo Gobierno para reformar la Ley Orgánica de Universidades». *El Mundo Campus*, 15.4.2004.

(44) Projecte de llei orgànica per la qual es modifica la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats. *Butlletí Oficial de les Corts Generals*. Congrés dels Diputats, VIII legislatura, sèrie A, (101-1) pp. 1-16 (8 de setembre del 2006).

(45) Document de l'Assemblea General de la CRUE sobre canvis en la LOU i orientacions de les polítiques universitàries Disponible a: <http://www.crue.org/leyuniversid.htm> [accés: 24 juny 2004].

(46) CRUE, Informe sobre las disfunciones detectadas en el sistema de habilitación nacional y su posible mejora. Disponible: http://www.crue.org/pdf/asamcom_habilitacion.pdf [accés: 25 juny 2007].

(47) FE-CC.OO. «CC.OO. demanda la modificación urgente del sistema de habilitación del profesorado universitario». Nota de prensa de 30.6.2004. Disponible a <http://www.uv.es/~pla/CCOO/lru/04630pre.htm> [accés: 25 juny 2007]

concursos de promoció interna entre habilitats de la mateixa universitat⁴⁷. I, uns mesos més tard, l'Associació per a l'Avanç de la Ciència i Tecnologia a Espanya (AACTE) va proposar com a millora del sistema d'habilitació que les universitats especifiquessin a quina especialitat corresponia cada plaça sol·licitada i les comissions habilitessin només candidats d'aquestes especialitats; que, com a membres d'aquestes comissions, només en poguessin formar part els professors i investigadors amb més nombre de sexennis (primer quartil de l'àrea); que aquests es comprometessin explícitament i legalment de manera vinculant a abstenir-se d'avaluar candidats amb els quals tinguessin interessos personals; que les proves d'habilitació incloguessin el desenvolupament d'una classe sobre un tema de l'àrea triat entre sis seleccionats a l'atzar, i que els concursos d'accés de les universitats es limitessin a concedir la plaça a l'habilitat en l'especialitat millor avaluat en l'habilitació⁴⁸.

En la seva primera reunió amb el Ple del Consell de Coordinació Universitària, celebrat al mes de juliol, en la qual va exposar les línies d'actuació del Govern per substituir el sistema d'habilitació, la ministra d'Educació i Ciència, M. Jesús San Segundo, va acceptar que, a l'espera d'haver culminat la reforma, es faria imprescindible arbitrar mesures urgents per a la provisió de places, modificant la normativa vigent⁴⁹. Per aquest motiu, el Govern va elaborar un real decret l'esborrany del qual es va presentar al Consell de Coordinació Universitària ja l'octubre de l'any 2004⁵⁰, si bé no es va publicar fins abril de l'any següent⁵¹. Aquest decret va establir una única convocatòria anual en comptes de les tres existents; va simplificar els tràmits i va suprimir el caràcter «inèdit» dels treballs d'investigació presentats pels candidats. I en la seva aplicació, al mes de setembre de l'any 2005 es va publicar la vuitena convocatòria de proves d'habilitació⁵², que incloïa 2.162 habilitacions (606 de catedràtic d'universitat i 1.502 de professor titular d'universitat) per atendre les 482 places (228 de catedràtic i 229 de professor titular) sol·licita-

(48) AACTE. «Reforma de la LOU: En defensa de la igualdad de oportunidades en la contratación del profesorado universitario» <http://www.cica.es/aliens/aacte/documentos.html> [accés: 25 juny 2007].

(49) Intervención de la Ministra de Educación y Ciencia, María Jesús San Segundo, en el pleno del Consejo de Coordinación Universitaria. Disponible a: http://www.mec.es/mecd/gabipren/intervenc/edu_040728_coordinuniv.pdf [accés: 28 juny 2007].

(50) Ministerio de Educación y Ciencia. «El Consejo de Coordinación Universitaria debate los decretos de Grado y postgrado». Nota de prensa. Disponible a: http://www.mec.es/mecd/gabipren/notas2004octubredu_25_Consejo.pdf [accés: 28 juny 2007].
«Hacia la convergencia Europea». *Crónica Universia*. Disponible a: http://www.universia.es/portada/actualidad/noticia_actualidad.jsp?noticia=76100 [accés: 28 juny 2007].

(51) Real Decret 338/2005, d'1 d'abril, pel qual es modifica el Real Decret 774/ 2002, de 26 de juliol, pel qual es regula el sistema d'habilitació nacional per a l'accés a cossos de funcionaris docents universitaris i el règim dels concursos d'accés respectius, BOE, 11.4.2005, pp. 12412-12414.

(52) Resolució de 7 de setembre de 2005, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional, BOE, 21.9.2005, pp. 31386-31393.
CRUE, «Nueva convocatoria de habilitación» Disponible a: http://www.crue.orgpdfnueva_convocatoria_habilitacion2.pdf [accés: 25 juny 2007].

(53) Resolució de 31 d'octubre de 2002, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 6.12.2002, pp. 32988-32993. Resolució de 13 de març del 2003, de la Presidència del Consell de Coordinació

des per les universitats. En les set convocatòries anteriors⁵³ s'havien habilitat 509 candidats; entre ells, 186 professors titulars d'universitat i 307 catedràtics d'universitat, a través de 735 i 639 proves, respectivament⁵⁴. Aquestes set convocatòries van incloure 70 places de professor titular i 101 places de catedràtic d'àrees de coneixement relacionades amb les facultats de medicina.

Comentem, per finalitzar aquest apartat, que en l'aspecte econòmic les proves d'habilitació havien resultat molt costoses. El mateix Ministeri del govern socialista va calcular que organitzar en una universitat unes proves d'habilitació costava entre 65.000 i 80.000 euros⁵⁵. I la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, a partir d'una estimació directa dels costos econòmics feta sobre la base de les sis primeres convocatòries d'habilitació, va concloure que el cost mitjà per a cada comissió era una mica més de 18.000 euros; fet que significava que cada plaça havia costat, aproximadament, un milió de pessetes⁵⁶. A aquests costos directes, hi caldria afegir els costos indirectes derivats de la necessitat de substituir repetidament els professors que participaven en les proves. Pérez de Pablos⁵⁷ va concloure que si es considerava el que costava a una universitat prescindir d'un professor perquè pogués participar en les proves, juntament amb les despeses de desplaçament, allotjament i manutenció, s'arribava a una mitjana d'uns mil euros per habilitació. De totes maneres, pot ser cert, com va comentar l'AACTE⁵⁸, que el cost econòmic del sistema d'accés als cossos docents establert per la LRU hagués estat molt superior al del sistema d'habilitació, si en comptes de presentar-se a les proves només candidats «de casa» haguessin concursat tots els que havien optat a l'habilitació.

Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 16.4.2003, pp. 15140-15144. Resolució de 3 de juliol de 2003, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 30.7.2002, pp. 29570-29573. Resolució de 31 d'octubre de 2003, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 25.11.2003, pp. 41675-41680. Resolució de 5 de març de 2004, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 31.3.2004, pp. 13707-13711. Resolució de 5 de juliol de 2004, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional, BOE, 30.7.2004, pp. 27622-27666. Resolució de 2 de novembre del 2004, de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària, per la qual es convoquen proves d'habilitació nacional. BOE, 30.11.2004, pp. 39699-39703.

(54) «El Consejo de Coordinación habilita 509 candidatos a distintos cuerpos docentes». *El Mundo Campus*, 22.2.2005.

(55) Morán, C.; Benítez, J. «Educación eliminará con un decreto la prueba nacional para profesores universitarios». *El País*, 26.10.2004.

(56) García, M. A. «Hay que diseñar un nuevo procedimiento de acceso a la función docente pública». Encuentro de la CRUE en la UIMP «Las universidades en la sociedad del conocimiento». CRUE Noticias, (18), 2.9.2004.

(57) Pérez de Pablos, S. «Cada habilitado costará de media unos 9.000 euros». *El País*, 8.12.2003.

(58) AACTE. «Reforma de la LOU: En defensa de la igualdad de oportunidades en la contratación del profesorado universitario» Disponible a <http://www.cica.es/aliens/aacte/documentos.html> [accés: 25 juny 2007].

Fase de concursos d'accés

En el desenvolupament de la LOU, el Reial decret que regulava el sistema d'habilitació⁵⁹ va determinar que la convocatòria dels concursos d'accés a cossos docents especificaria les places objecte de concurs, assenyalant la categoria del cos, l'àrea de coneixement i, si esqueia, les activitats docents i investigadores referides a una matèria d'un títol oficial que hauria de fer qui obtingués la plaça. En cap cas no es podria fer referència a orientacions sobre la formació dels possibles candidats o qualssevol altres que vulneressin els principis d'igualtat, mèrit i capacitat per a l'accés a la funció pública o establissin limitacions als drets dels funcionaris reconeguts per les lleis (art. 14.3). En el cas de places docents vinculades a places assistencials d'institucions sanitàries, únicament podrien participar en els concursos d'accés quan la plaça vinculada fos d'especialista, els habilitats que tinguessin el títol oficial de l'especialitat corresponent (art. 15.1).

Els concursos d'accés serien resolts, en cada universitat, per una comissió constituïda a aquest efecte, d'acord amb el procediment previst en els seus estatuts. Aquest procediment es basaria en criteris objectius i generals, i garantiria, en tot cas, la plena competència docent i investigadora dels membres de la comissió, i que la seva categoria funcional fos igual, equivalent o superior a la plaça objecte de concurs. D'altra banda, els membres de les comissions haurien de tenir el reconeixement dels mateixos períodes d'investigació mínims exigits per als membres de les comissions d'habilitació (art. 16.1). En els concursos per a places docents vinculades a places assistencials d'institucions sanitàries, dos dels membres de la comissió, que haurien de ser doctors (excepte en el cas de places de professors titulars d'escoles universitàries) i haurien de tenir el títol d'especialista exigint per concursar a la plaça, serien triats per sorteig públic per la institució sanitària corresponent, entre el cens públic que anualment hauria de comunicar al Consell de Coordinació Universitària (art. 16.2).

La universitat hauria de fer pública la composició de les comissions, i també els criteris per adjudicar les places, que no podrien incloure cap criteri que impedís la participació en el concurs d'un habilitat (art. 16.1). En el termini màxim de dos anys les places convocades haurien de proveir-se sempre que hi hagués algú concursant-hi (art. 17.1). Contra la proposta de la comissió, els candidats podrien presentar una reclamació davant el rector (art. 18.1), que seria valorada per una comissió de reclamacions formada per set catedràtics d'universitat, de diverses àrees de coneixement, amb àmplia experiència docent i investigadora, designats com estableixin els estatuts (art. 18.2). La plaça obtinguda després d'un concurs d'accés s'hauria d'ocupar almenys durant dos anys abans de poder participar en un nou concurs

(59) Reial Decret 774/2002, de 26 de juliol, pel qual es regula el sistema d'habilitació nacional per a l'accés a cossos de funcionaris docents universitaris i el règim dels concursos d'accés respectius. BOE, 7 d'agost del 2002, pp. 29254-29268.

per tal d'obtenir una plaça de la mateixa categoria i de la mateixa àrea de coneixement en la mateixa o en una altra universitat (art. 17,7).

Els estatuts de les universitats, quan determinen el procediment pel qual s'han de regir els concursos d'accés a cossos de funcionaris docents, i les normatives específiques que referent a això s'han establert, difereixen pel que fa a aspectes relativament importants, com són el nombre de membres de les comissions, la seva procedència i la manera de designar-los. Així, en el cas de les set universitats públiques de Catalunya⁶⁰, la majoria estableix en cinc el nombre de membres de les comissions; el fixa en tres la UAB i la URV, i permet les dues possibilitats la UdG. Solament la UAB i la UdL determinen que algun dels membres de les comissions (un dels tres, i un dels cinc, respectivament) ha de ser professor propi; en sentit contrari, la UdL estableix que, almenys, dos dels cinc membres han de ser aliens a la universitat. La UdG permet explícitament que formin part de les comissions d'accés professors dels estats membres de la Unió Europea que ocupin una posició equivalent a la del professorat dels cossos docents universitaris i tinguin reconeguts, almenys, un període d'activitat investigadora. La UPF va més enllà, i indica que un dels membres de les comissions ha de ser preferentment d'una universitat d'un altre estat de la Unió. Aquesta universitat, la UAB i la UdL permeten que el personal investigador funcionari del CSIC formi part de les comissions; però mentre que la UPF i la UdL no fixen cap limitació, la UAB estableix un màxim d'un membre. Pel que fa a la presència en les comissions d'accés de professors del departament afectat, solament la UB fixa un màxim, establert en dos dels cinc membres. I quant a la pertinença a una àrea de coneixement determinada, la UB indica que els membres de les comissions han de ser preferentment de la mateixa àrea que la plaça convocada, i la UdL precisa que han de pertànyer a la mateixa àrea o àrees afins. Finalment, la UdL estableix que les comissions podran tenir assessorament d'algun expert extern, i la UPC permet que s'hi incorpori, amb veu i sense vot, un membre del personal docent i investigador de la universitat designat per l'òrgan de representació sindical corresponent, que tingui categoria igual, equivalent o superior a la plaça convocada.

Pel que fa a la designació dels membres de les comissions, els estatuts de la UdG estableixen que serà el consell de departament corresponent qui la faci, i la ratificarà el rector. La UdL determina que el departament afectat ha de proposar deu persones, entre les quals la comissió de personal acadèmic de la universitat en proposarà cinc al consell de govern; no obstant això, el departament pot fer una proposta vinculant sempre que hagi estat aprovada per les dues terceres parts dels seus membres. La UPF estableix que correspon als departaments proposar cinc persones, entre les quals la comissió de professorat de la universitat designarà tres dels membres de la comissió d'accés; el quart membre és designat directament per la mateixa comissió de professorat, i el cinquè pel rector una vegada escoltats els centres o estudis

(60) Consulteu els estatuts de les universitats a <http://www.crue.org/desarrolloLOdocs/desarrolloLOU-index.htm#unis-claustro> [accés: 25 juny 2007].

afectats. La UB determina que dels cinc membres de les comissions, el departament corresponent en proposa dos i el centre al qual està assignada la plaça uns altres dos; el rector proposa directament el president. La URV indica que els tres membres de les comissions són proposats pel consell de govern, una vegada escoltats el centre i el departament afectats, cadascun dels quals proposa un membre. La UAB estableix que un dels tres membres de la comissió és designat pel rector, un altre és proposat pel departament afectat i el tercer és proposat també pel departament amb el beneplàcit del centre implicat; les dues propostes fetes pel departament han de ser ratificades pel consell de govern o per la comissió delegada corresponent. Finalment, la UPC determina que el consell de selecció i avaluació del personal docent i investigador de la universitat proposa els cinc membres de les comissions, després d'escoltar les unitats d'adscripció implicades; aquestes poden fer una proposta conjunta de tota la comissió, o cadascuna pot proposar tres persones, especificant les proposades com a president i secretari.

Segons la normativa vigent a tot l'Estat, els estatuts de les universitats modifiquen la composició de les comissions d'accés a places docents vinculades a places assistencials d'institucions sanitàries. En el cas de la UB, els dos membres normalment proposats pels centres són triats per la institució sanitària corresponent, mitjançant un sorteig públic en els termes establerts per la legislació. En el cas de la UdL, la Universitat designa tres dels membres de la comissió, un dels quals ha de ser professor propi; els altres dos membres són triats per la institució sanitària. En el cas de la UAB i de la URV, la composició normal de la comissió (de tres membres) s'incrementa amb uns altres dos membres triats per la institució sanitària.

Respecte al procediment dels concursos, que ha de ser també regulat pels estatuts de les universitats, la UdG no hi fa cap indicació. La UB i la UAB es limiten a establir que el consell de govern en determinarà el reglament corresponent, i indiquen que en definir els criteris que s'aplicaran en aquests concursos caldrà considerar, com a mínim, la competència disciplinària específica, la capacitat docent i investigadora (i també la competència i la qualificació assistencial en el cas de places vinculades a institucions sanitàries) i l'adequació a les prioritats docents i d'investigació de la Universitat, i el perfil de la plaça.

Les normes específiques per als concursos d'accés de la UB⁶¹ estableixen que, en l'acte de constitució, la comissió definirà els seus propis barems i criteris per a l'adjudicació de les places, sobre la base dels criteris generals següents: adequació del currículum docent i investigador i, si escau, assisten-

(61) La UB va convocar els primers concursos per a places de funcionaris docents (vint de catedràtic d'universitat, una de catedràtic d'universitat vinculada a l'Hospital Clínic i Provincial de Barcelona i una de professor titular d'universitat) l'octubre de l'any 2005. Resolució de 6 d'octubre de 2005, de la Universitat de Barcelona. BOE, 26 d'octubre del 2005, pp. 35100-35107. Resolució de 6 d'octubre de 2005, de la Universitat de Barcelona. BOE, 3 de novembre del 2005, pp. 36040-36043.

cial, al perfil de la plaça; adequació del candidat a les necessitats docents i investigadores del departament i àrea de coneixement, i acreditació de la competència lingüística suficient, tant en llengua castellana com en catalana, amb la finalitat de preservar els drets dels estudiants a utilitzar indistintament les dues llengües oficials a Catalunya. En l'acte de presentació, els candidats lliuraran el currículum, un exemplar de les publicacions i documents acreditatius, i una justificació de la seva adequació al perfil de la plaça sobre la base del seu historial acadèmic, docent i investigador, i si escau, assistencial sanitari. Els concursos consistiran en una única prova, abans de la qual al seu inici cada membre de la comissió lliurará al president un informe valoratiu i degudament raonat sobre la base de la documentació rebuda de cada candidat. En aquesta prova, de caràcter públic, el candidat exposarà, en un temps màxim de noranta minuts, el contingut de la justificació escrita de la seva adequació al perfil de la plaça. A continuació, tindrà lloc un debat amb la comissió, durant un temps màxim de dues hores. Acabada la prova, i abans de debatre sobre la idoneïtat dels candidats, la comissió els puntuarà, de manera motivada, d'acord amb els criteris específics acordats i el barem establert. Finalment, el rector farà una proposta motivada i amb caràcter vinculant, que inclourà la relació de tots els candidats per ordre de puntuació per al seu nomenament, tenint en compte que no es podrà proposar més d'un candidat per plaça.

Les normes de la UAB⁶² determinen que els candidats, quan formulin la sol·licitud corresponent, han de presentar un currículum segons un model normalitzat i una memòria justificativa de la seva adequació al perfil de la plaça. Estableixen una única prova, abans de la qual la comissió farà pública la relació prioritzada i els barems dels criteris d'avaluació establerts, i també la puntuació mínima necessària per superar-la. Aquesta prova tindrà caràcter oral i es farà en un acte públic. En una primera fase, el candidat exposarà, en un temps màxim de trenta minuts, l'adequació de la seva candidatura als criteris d'adjudicació de la plaça: adequació del currículum al seu perfil; necessitats docents i investigadores del departament i de l'àrea de coneixement; experiència en gestió universitària, i competència lingüística (a fi de preservar el dret dels estudiants a utilitzar indistintament les dues llengües oficials a Catalunya). Posteriorment, els membres de la Comissió podran fer-li preguntes amb la finalitat de determinar-ne la idoneïtat; les quals solament es podran referir al currículum, a la memòria i a l'exposició que el candidat hagi realitzat. Un cop acabada la prova, cadascun dels membres de la Comissió emetrà un informe raonat sobre cadascun dels candidats, ajustant-se a la priorització i baremització dels criteris prèviament establerts, i expressant la puntuació que atorga per a cadascun d'aquests criteris i la puntuació total. La proposta de provisió de plaça, emesa per la comissió en els vint dies següents a la conclusió de les proves, haurà de contenir els criteris prioritzats i barems d'adjudicació, els informes emesos pels membres de la comissió i la puntuació total que hagi rebut cadascun dels candidats.

(62) Resolució de 13 de maig de 2004, de la Universitat Autònoma de Barcelona. BOE, 4 de juny del 2004, pp. 20554-20559. Resolució de 3 de novembre de 2004, de la Universitat Autònoma de Barcelona. BOE, 30 de novembre del 2004, pp. 39703-39708.

L'Estatut de la UPF estableix que, si han estat anunciades en la convocatòria, les comissions d'accés han d'organitzar les proves oportunes i poden dur a terme entrevistes amb els candidats. La normativa específica corresponent⁶³ determina que, en constituir-se, la comissió fixarà i farà públics els criteris per valorar els mèrits dels candidats. En l'acte de presentació, lliuraran: un currículum, una declaració (amb una extensió màxima de quatre folis) en la qual descriguin els aspectes més rellevants de la seva investigació recent i expliquin els seus plans d'investigació futurs; cinc articles o llibres publicats o acceptats per a publicació; cinc noms d'investigadors de reconegut prestigi internacional a qui la Comissió pugui, si es dóna el cas, demanar referències, i avaluacions recents de la seva docència, si es tenen. En el termini màxim d'una setmana, la Comissió farà pública, en el web i en el rectorat, la valoració dels candidats i la proposta de provisió de plaça, si escau. En el cas que la Comissió ho consideri necessari, convocarà els candidats, amb una antelació mínima de quinze dies, per a la segona fase, consistent en una entrevista o un seminari. La proposta de provisió de plaça es publicarà amb els resultats de la valoració d'aquesta segona fase en el termini màxim d'una setmana.

Els Estatuts de la UPC determinen que les comissions d'accés, després de valorar la documentació rebuda (historial acadèmic i professional, i projecte acadèmic), convocaran els concursants a una prova consistent en l'exposició oral de l'historial i del projecte, seguida d'un debat amb els membres de la comissió. La normativa específica corresponent precisa que la comissió, en l'acte de constitució, fixarà i farà públics els criteris de valoració dels concursants, i que haurà de valorar com a mèrit preferent l'adequació de l'historial i del projecte acadèmic a les necessitats posades de manifest en la convocatòria de la plaça. Abans d'iniciar-se l'única prova prevista pels Estatuts, cada membre de la comissió lliurará al president un informe valoratiu raonat de la documentació rebuda de cada concursant. Les fases d'exposició per part del concursant i de debat amb la comissió duraran, respectivament, 60 i 120 minuts com a màxim. La proposta de provisió de plaça serà motivada i es durà a terme en un termini màxim de cinc dies a partir de la finalització de la prova.

Els Estatuts de la URV estableixen que els concursos d'accés tindran dues fases: acte de presentació amb lliurament de la documentació, i exposició oral duta a terme pel candidat del seu projecte acadèmic en relació amb les necessitats de la Universitat, seguida d'un debat amb la comissió. El reglament elaborat referent a això⁶⁴ estableix que, en l'acte de presentació, la comissió informarà dels criteris de valoració i dels barems acordats, i que els candidats lliuraran el seu currículum (acadèmic, docent, investigador i professional), un exemplar de les seves publicacions i els documents acreditatius pertinents. En la segona fase del concurs, d'avaluació de l'adequació al perfil de la plaça convocada, l'exposició oral per part del concursant i el debat

(63) Resolució de 3 de febrer de 2004, de la Universitat Pompeu Fabra. BOE, 27 de febrer del 2004, pp. 9284-9287.

(64) Resolució de 9 d'octubre de 2006, de la Universitat Rovira i Virgili. BOE, 26 d'octubre del 2006, pp. 37403-37408.

amb la comissió tindran una durada màxima d'una hora i de dues hores i mitja, respectivament. Un cop finalitzades les proves, la comissió elaborarà un informe raonat, individual o col·lectiu, d'acord amb un model establert pel consell de govern, i elevarà la proposta corresponent de provisió de plaça.

Finalment, els estatuts de la UdL estableixen, com en el cas anterior, dues fases, però substitueixen la fase d'exposició oral per una entrevista en audiència pública, en la qual la comissió pot sol·licitar al concursant aclariments sobre els mèrits i sobre els projectes que pensa desenvolupar a la universitat. La normativa específica corresponent⁶⁵ estableix que, en constituir-se, la comissió determinarà i publicarà els criteris de valoració de mèrits. En l'acte de presentació, els candidats lliuraran un currículum amb referència específica als mèrits que vulguin al·legar, i un breu projecte docent i investigador adequat al perfil i a les necessitats i activitats expressades en la convocatòria. La fase d'entrevista es farà durant els quinze dies després de l'acte de presentació, i quan acabi, la mateixa comissió valorarà els mèrits i l'adequació dels candidats a les necessitats i als objectius de la universitat; i farà, en un termini màxim de set dies, la proposta corresponent de provisió de plaça.

Selecció del professorat contractat permanent

Fase d'acreditació

Com hem indicat prèviament, són dues les categories de professorat contractat permanent previstes per la LOU: professors contractats doctors i professors col·laboradors. Però, atès que només els primers formen part del professorat de totes les facultats, no ens referirem al segon grup.

Segons l'article 52 de la LOU, la contractació per les universitats públiques sota la figura de professor contractat doctor exigeix tenir el títol de doctor, haver desenvolupat almenys tres anys d'activitat docent i investigadora o prioritàriament investigadora postdoctoral i la prèvia avaluació positiva de l'ANECA, o pels òrgans d'avaluació que la llei de les comunitats autònomes determini, en l'àmbit de les seves competències respectives.

Àmbit estatal

En desenvolupament de l'article 52 de la LOU, el Reial decret 1052/2002 d'11 d'octubre⁶⁶ va regular el procediment per obtenir l'avaluació de l'ANECA i de la seva certificació. Aquest decret va establir que l'avaluació positiva tindria efecte per a totes les universitats espanyoles i no estaria subjecta a cap

(65) Resolució de 17 de novembre del 2005 de la Universitat de Lleida. BOE, 2 de desembre del 2005, pp. 39789-39801.

(66) Reial Decret 1052/2002, d'11 d'octubre, pel qual es regula el procediment per a l'obtenció de l'avaluació per l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació, i de la seva certificació, a l'efecte de contractació de personal docent i investigador universitari. BOE, 12 d'octubre del 2002, pp. 36095-36096.

termini de caducitat; si era negativa, no es podria sol·licitar una nova avaluació fins després de transcórrer un termini de sis mesos. Va establir, també, una sèrie de determinants relatius al procediment d'avaluació; entre d'altres, que actuessin avaluadors independents i experts en el camp científic que correspongués, i que els criteris d'avaluació s'elaboressin amb caràcter general per a l'ANECA. La resolució corresponent, de data 30 d'octubre del 2002⁶⁷, va especificar que els grups de mèrits avaluats serien cinc: experiència investigadora, experiència docent, formació acadèmica, experiència i altres mèrits professionals, i altres mèrits. A més, va detallar els mèrits que es considerarien dintre de cada apartat, però no va precisar cap quantificació, la qual cosa seria una de les causes de falta de transparència de què es va acusar el sistema d'avaluació.

Un cop obert el termini de presentació de sol·licituds el novembre del mateix any⁶⁸ l'ANECA va crear cinc comitès d'avaluació per a camps científicotècnics específics (Ciències Socials i Jurídiques, Ciències Experimentals, Ciències de la Salut, Ensenyaments Tècnics i Humanitats), constituïts per set o nou membres més el president que actuaria amb veu però sense vot, i va establir les normes de procediment intern. Tal com s'explica en la memòria referent al primer any d'activitat del Programa d'avaluació del professorat publicada per la mateixa ANECA⁶⁹, el principal propòsit d'aquest programa durant els seus primers mesos d'activitat va ser assolir, per a cadascuna de les figures de professorat contractat establertes per la LOU, una interpretació suficientment harmònica dels criteris d'avaluació de mèrits en tots i cadascun dels comitès d'avaluació, i també l'establiment d'unes regles i estàndards de qualitat també harmonitzats. Tot això tenint en compte les naturals diferències i peculiaritats existents en cadascun dels grans camps científicotècnics i en les seves comunitats respectives.

Les regles i els estàndards de qualitat utilitzats durant el primer any de funcionament del programa d'avaluació, adequadament sistematitzats, serien després incorporats a les normes de procediment de l'ANECA⁷⁰. Aquestes normes van determinar que en el cas dels aspirants a places de professor contractat doctor, als quals la LOU exigiria haver desenvolupat almenys tres anys d'activitat docent o investigadora, o prioritàriament investigadora postdoctoral, era aquesta activitat la que s'havia d'avaluar específicament. A tal fi, es considerarien preferentment, i per aquest ordre, els

(67) Resolució de 17 d'octubre de 2002, de la Direcció General d'Universitats, per la qual es publiquen els criteris generals d'avaluació de l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació per a la contractació de personal docent i investigador i es determina el procediment de sol·licituds d'avaluació o informe. BOE, 30 d'octubre del 2002, pp. 38222-38227.

(68) «El personal docente e investigador puede presentar ya su solicitud para ser acreditado por la ANECA». *Universia*, 8 novembre 2002.

(69) ANECA (2004) Programa de Evaluación del Profesorado. Memoria Febrero 2003-Enero 2004. Disponible a: www.aneca.es/comunic/docs/boletines/boletin14/memoria_pep_0304.pdf [accés: 24 juny 2007].

(70) Consulteu http://www.aneca.es/active/active_prof_cont.asp [accés: 24 juny 2007].

mèrits d'experiència investigadora i d'experiència docent de caràcter postdoctoral. També es valorarien els mèrits de formació acadèmica, els mèrits d'experiència professional i altres mèrits, amb aquest ordre de prelació, i tenint en compte la possibilitat de valorar dintre d'aquests criteris l'activitat docent i investigadora predoctoral.

El criteri «Experiència investigadora» referit al període postdoctoral es considerava l'element prioritari i per tant de més pes en l'avaluació per a aquesta figura de professorat. En principi, es valoraria positivament, en aplicació d'aquest criteri, una activitat investigadora postdoctoral intensa, desenvolupada de manera regular i coherent. Serien mèrits a valorar: les publicacions científiques internacionals amb procés anònim de revisió per parells i unes altres publicacions científiques de valor reconegut; les patents, models d'utilitat i altres resultats d'investigació; la participació en projectes d'investigació obtinguts en convocatòries públiques i competitives, i la participació en contractes d'investigació; les estades d'investigació a l'estranger; les contribucions a congressos i conferències científiques, i la direcció de tesis doctorals. En el camp de les Ciències de la Salut, com en els camps de Ciències Experimentals i d'Ensenyaments Tècnics, les publicacions científiques es valorarien prioritàriament atenent al valor de l'índex d'impacte i al lloc que ocupés la revista en el conjunt de les corresponents a un mateix camp de coneixement. Per a la valoració positiva en aquest criteri, es consideraria com a estàndard l'aportació d'entre 5 i 9 publicacions.

El criteri «Experiència docent» referit al període postdoctoral es considerava el segon criteri de més pes per a l'avaluació. En principi, es valoraria positivament el desenvolupament d'una activitat docent universitària extensa, equivalent a un curs acadèmic, i suficientment activa en matèries reglades de grau i, excepcionalment, de postgrau. Serien mèrits a valorar: l'amplitud i intensitat de la docència en el camp disciplinari propi; els cicles i les institucions en les quals s'hagués exercit, i les avaluacions sobre la seva qualitat; la formació didàctica per a l'activitat docent, la utilització de noves tecnologies i la participació en projectes d'innovació docent, i el material elaborat de caràcter rellevant. En el camp de les Ciències de la Salut seria mèrit rellevant, en les àrees clíniques, la possessió del títol d'especialista.

El criteri «Formació acadèmica» valoraria com a mèrits: els resultats de la formació acadèmica; la qualitat de les institucions i els programes; les beques, borses i ajudes de caràcter competitiu rebudes, i l'activitat acadèmica, docent o investigadora predoctoral. El criteri «Experiència i altres mèrits professionals» valoraria l'interès i la rellevància pràctica que per a la docència i la investigació tingués l'experiència professional del sol·licitant. I el criteri «Altres mèrits» valoraria qualsevol altre mèrit docent, investigador, professional o de gestió universitària no valorat en aplicació dels altres criteris.

Els sol·licitants amb una excel·lent experiència investigadora podrien ser

objecte de valoració global positiva, tot i que la seva experiència docent no fos de la mateixa entitat; encara que l'activitat investigadora no podria compensar l'absència d'activitat docent, ni viceversa. Els mèrits avaluats en els altres tres criteris podrien compensar insuficiències no rellevants amb relació a l'experiència investigadora i l'experiència docent; però, en cap cas, en suplirien manques importants.

Les crítiques rebudes pel procés avaluador desenvolupat per l'ANECA van ser molt nombroses i d'origen molt divers. Professors, organitzacions sindicals, partits polítics i, fins i tot, el president de la CRUE i el Defensor del Poble van criticar molt durament la labor de l'Agència per les seves suposades arbitrarietats, l'opacitat, la utilització de criteris poc adequats i per la situació d'indefensió en què quedaven els docents⁷¹. El novembre de l'any 2003 van tenir lloc concentracions de protesta en diverses universitats que van reunir, segons els seus convocants, més de 1.500 professors⁷². Pocs dies després es va publicar un manifest que va obtenir centenars d'adhesions⁷³, i el Partit Socialista i Esquerra Unida van arribar a demanar el cessament del director de l'ANECA⁷⁴.

Per tot això, i després d'haver guanyat les eleccions generals, el Partit Socialista, amb la finalitat de millorar el procediment que havia de seguir l'ANECA, al llarg de l'últim quadrimestre de 2004 va sol·licitar la col·laboració d'un grup d'experts externs. El treball desenvolupat va consistir en la presentació d'un disseny de criteris comuns i intervals, especificant els principis i les regles per aplicar-los i les ponderacions concretes per a cada figura contractual. D'altra banda, es va recopilar informació sobre els criteris d'avaluació del professorat utilitzats per les agències de diverses comunitats autònomes. Com a resultat d'aquest procés, mitjançant una resolució de la Direcció

(71) Asenjo, M. «La evaluación del profesorado contratado, nuevo foco de tensión en la Universidad». *ABC*, 4.4.2003. EFE «CCOO denuncia casos de "arbitrariedad" en la evaluación de profesores». *El Mundo Universidad*, 22.05.2003. EFE «Ismael Crespo dice que "no existe opacidad" en la evaluación del profesorado». *El Mundo Universidad*, 23.5.2003. Asenjo, M. «Los profesores contratados denuncian falta de transparencia y disparidad de criterios en la Agencia de Evaluación». *ABC*, 21.10.2003. FACU «Análisis crítico de la teoría y de la praxis de la "ANECA"». *Hoja informativa*. 5.11.2003. Agencias «Juan Vázquez recuerda la necesidad de mejorar la financiación universitaria». *El Mundo Universidad*, 25.11.2003. Castro, D. «La ANECA y los intereses creados». *ABC*, 25.11.2003. «El Defensor del Pueblo cuestiona la "transparencia y objetividad" de la ANECA». *El País*, 2.2.2004. C.M. «El PSOE se queja ante el Defensor del Pueblo de la agencia que evalúa las Universidades». *El País*, 12.2.2004.

(72) Agencias «Comisiones Obreras convoca movilizaciones contra el proceso de evaluación del profesorado». *El Mundo Universidad*, 26.11.2003. M.A. «Más de 1.500 docentes acusan a la ANECA de "oscurantismo"». *El País*, 28.11.2003.

(73) «Manifiesto: Un cambio necesario en la Universidad», (9/12/2003), Disponible a: http://profesores.universia.es/carrera-academica/evaluacion/opinion/20031209_manifiesto_cambio_necesario.htm [accés: 26 juny 2007]. «Profesores de medio centenar de Universidades apoyan una propuesta para cambiar la ANECA». *ABC*, 20.1.2004.

(74) M.C. «PSOE e IU piden el cese del director de la agencia que evalúa las universidades». *El País*, 15.11.2003. Europa Press. «Educación no destituirá al director de la ANECA, como pide la oposición». *El Mundo Universidad*, 19.11.2003.

General d'Universitats, publicada el mes de març de 2005⁷⁵, es van modificar determinats aspectes del sistema d'avaluació amb la finalitat de fer-lo més àgil, senzill i transparent.

Des del desembre de 2002 fins al juliol de 2005, l'ANECA va avaluar 20.552 sol·licituds, de les quals 5.637 (27%) van correspondre a la figura de professor contractat doctor. D'aquestes, un 61% van merèixer avaluació positiva; percentatge que es va elevar a un 63% quan es van reconsiderar les resolucions recorregudes (43%). En l'àmbit de les Ciències de la Salut, es van avaluar un total de 2.414 sol·licituds, 803 de les quals van correspondre a la figura de professor contractat doctor. Van rebre inicialment avaluació positiva un 45%; percentatge que va ascendir al 52% per reconsideració dels recursos (46%).

Àmbit autonòmic

Atenent a les previsions de la LOU, diverses comunitats autònomes amb competències sobre l'ensenyament universitari van desenvolupar sistemes propis per a l'avaluació del professorat amb vista a la seva contractació per les universitats⁷⁶. Descriurem breument només el cas de Catalunya per les peculiaritats que presenta com a conseqüència d'haver establert, mitjançant la Llei d'universitats de Catalunya (LUC)⁷⁷, dues categories diferents de professor contractat permanent, dintre de la figura de professorat contractat doctor definit per la LOU: el professor agregat i el catedràtic contractat.

El professor agregat és la primera categoria superior en la qual es disposa d'un contracte indefinit. Per aspirar-hi es requereix, a més de posseir el títol de doctor, acreditar un mínim de tres anys d'activitat docent i d'investigació, o prioritàriament d'investigació postdoctoral; i també dos anys d'activitat docent o investigadora, predoctoral o postdoctoral, o de transferència de tecnologia o de coneixements, en situació de desvinculació acadèmica de la universitat convocant. Es requereix, també, disposar de l'acreditació d'investigació emesa per l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya), que ha de reconèixer una provada capacitat investigadora i, si així ho ha especificat la universitat en la convocatòria de la plaça, un informe sobre l'activitat docent. El catedràtic és la categoria contractual amb caràcter indefinit que correspon a l'etapa més avançada de la carrera acadèmica. Per aspirar-hi es requereixen els mateixos requisits que en el cas de professor agregat, amb la diferència que l'acreditació emesa per

(75) Resolució de 18 de febrer de 2005, de la Direcció General d'Universitats, per la qual es modifiquen determinats aspectes del procediment de presentació de sol·licituds d'avaluació o informe de l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació per a la contractació de personal docent i investigador, i també els criteris d'avaluació, establerts en les resolucions de 17 d'octubre de 2002 i de 24 de juny del 2003, de la Direcció General d'Universitats. BOE, 4 de març del 2005, pp. 7875-7877.

(76) «Agencias Autonómicas de Evaluación de la calidad». <http://profesores.universia.es/carrera-academica/evaluacion/agencias/index.htm> [accés: 25 juny 2007].

(77) Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya, DOGC, 20 febrer de 2003, pp. 3326-3345.

l'AQU Catalunya ha de ser l'«acreditació d'investigació avançada», que reconeix una carrera d'investigació consolidada⁷⁸.

El govern del Partit Popular va presentar recurs d'inconstitucionalitat respecte a diversos articles de la LUC; fet que, com que el va admetre el Tribunal Constitucional, va determinar la suspensió cautelar, entre d'altres, de les disposicions referents a la denominació de «catedràtic» per a una de les categories de professor contractat doctor, i la necessitat de disposar d'una acreditació d'investigació per accedir a les categories de professor agregat i de catedràtic contractat⁷⁹. Això no obstant, la suspensió d'aquestes dues disposicions va ser ulteriorment aixecada pel Tribunal Constitucional⁸⁰ i, més tard, el govern del Partit Socialista va retirar-ne el recurs d'inconstitucionalitat⁸¹.

Per concedir les acreditacions d'investigació esmentades, AQU Catalunya va crear una comissió d'avaluació de la investigació i sis comissions específiques per als diversos àmbits: Humanitats; Ciències Socials; Ciències; Ciències de la Vida; Ciències Mèdiques i de la Salut, i Enginyeria i Arquitectura. En les primeres convocatòries, en tots els casos, es van avaluar cinc apartats de mèrits: publicacions, direcció i participació en projectes d'investigació, activitat formativa, transferència de tecnologia, patents i models d'activitat, i altres mèrits. En el cas de les Ciències Mèdiques i de la Salut, la ponderació relativa dels quatre primers apartats va ser, respectivament, d'un 65%, 15%, 10% i 10%. Les diferències entre l'«acreditació d'investigació» i l'«acreditació d'investigació avançada» radicaria en els estàndards mínims exigits en l'un i l'altre cas. Així, diguem a títol d'exemple pel que fa a les publicacions en revistes, que en el cas de l'acreditació d'investigació s'exigirien, en principi, un mínim de vint publicacions en revistes indexades, la meitat de les quals haurien de trobar-se en el primer quartil de l'àrea i de la meitat de les quals el candidat hauria de ser o bé el primer autor o l'autor responsable. Per a l'acreditació d'investigació avançada es requeriria, en principi, quaranta publicacions, de les quals al voltant de la meitat haurien de pertànyer al primer quartil de l'àrea⁸².

(78) Consulteu «Avaluació del professorat universitari. El professorat agregat i catedràtic» a <http://www.aqucatalunya.org>

(79) Recurs d'inconstitucionalitat número 3280-2003, promogut pel president del Govern contra diversos preceptes de la Llei del Parlament de Catalunya 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats. BOE, 14 de juny del 2003, p. 22949.

(80) Recurs d'inconstitucionalitat número 3280-2003, promogut pel president del Govern contra diversos preceptes de la Llei del Parlament de Catalunya 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats. BOE, 18 de novembre del 2003, p. 40563.

(81) Presidència del Govern. «Desistimiento del recurso de inconstitucionalidad contra la Ley de universidades de Cataluña». Referencia del Consejo de Ministros, 7.12.2006. Disponible a http://www.la-moncloa.es/ConsejodeMinistros/Referencias/_2006/refc20061207.htm#cataluña [accés: 25 juny 2007].

(82) AQU Catalunya «Informe sobre el desenvolupament del procés d'emissió de les acreditacions de recerca i de recerca avançada» http://www.aqucatalunya.org/uploads/fixersmenu/InformeCAR_cat.pdf [accés: 25 juny 2007]

Si es comparen els criteris utilitzats per l'ANECA i per l'AQU Catalunya, s'adverteix que una diferència fonamental és el pes concedit a l'avaluació de l'activitat docent; significatiu per a la primera agència i nul per a la segona. Això és així perquè l'agència catalana va decidir deixar l'avaluació de les activitats docents i de gestió en mans de les comissions *ad hoc* de les universitats. Però, com ja s'ha indicat, si la universitat així ho estableix en la convocatòria dels concursos d'accés a places de professor agregat o de catedràtic, es pot requerir que els candidats presentin una certificació o avaluació de la seva activitat docent. Aquesta certificació serà emesa per la comissió específica per a la valoració dels mèrits i les activitats individuals de l'AQU Catalunya, que considerarà, com a criteri preferent, la valoració de l'autoinforme del candidat, de l'encàrrec d'activitat docent del quinquenni, del desenvolupament i de l'actuació professional, i de la satisfacció d'estudiants i graduats.

Afegim, per finalitzar aquest apartat, que en les tres convocatòries corresponents als anys 2003 i 2004 l'AQU Catalunya va dur a terme 1.103 avaluacions per a «acreditació d'investigació» i 359 avaluacions per a «acreditació d'investigació avançada»; de les quals van ser positives 451 i 193, respectivament. Del total de sol·licituds avaluades dels dos grups, 317 i 127, respectivament, van correspondre a l'àmbit Ciències Mèdiques i de la Salut, de les quals van ser positives 157 i 57, respectivament⁸³. Pel que fa a la certificació de l'activitat docent, s'ha d'indicar que el procés es va iniciar l'any 2004, amb vuit sol·licituds informades positivament.

Fase de concurs

En comparar les normes establertes per les diferents universitats, pel que fa al nombre de membres de les comissions, la seva procedència i manera de designació, s'adverteix que hi ha el mateix tipus de diferències que s'han assenyalat abans en el cas de les comissions d'accés per cobrir les places dels cossos docents universitaris. En el cas de les set universitats públiques de Catalunya⁸⁴, els dos tipus de comissions es constitueixen seguint normatives anàlogues, amb la diferència que, en el cas de les comissions per a places de professorat contractat, en poden formar part professors contractats al costat de professors funcionaris.

(83) AQU Catalunya. «Memòria d'activitats 2004». Disponible a http://www.aqucatalunya.org/uploads/publicacions/arxiu%20pdf/Memoria2004_cat.pdf [accés: 25 juny 2007].

(84) Resolució de 10 d'octubre del 2006, de la Universitat Autònoma de Barcelona. DOGC, 17 de novembre del 2006, pp. 4821-482. Resolució de 17 de novembre de 2004, de la Universitat de Barcelona. DOGC, 3 de desembre del 2004, pp. 24644-24647. Resolució de 20 de maig de 2005, de la Universitat de Lleida. DOGC, 27 de maig del 2005, pp. 15477-15482. Universitat Politècnica de Catalunya. Reglament per a la provisió i contractació de professorat contractat doctor. <http://www.upc.es>. Universitat Pompeu Fabra. Bases per concurs per a la provisió de places de personal acadèmic. Professor catedràtic contractat. <http://www.upf.edu/rhh/acces/pdi/catedratic/bases.htm>. Universitat Pompeu Fabra. Bases per concurs per a la provisió de places de personal acadèmic. Professor agregat. <http://www.upf.edu/rhh/acces/pdi/agregats/bases.htm>. Universitat Rovira i Virgili. Normativa de concursos per a la contractació de professorat.

Pel que fa al procediment de desenvolupament dels concursos, totes les universitats catalanes exigeixen que, juntament amb el seu historial i els documents acreditatius corresponents, els candidats presentin un projecte acadèmic que ha d'incloure un pla d'actuació docent i, en la majoria dels casos, un pla d'investigació. En el cas de la Universitat de Barcelona, s'especifica, per a les places de catedràtic, que el pla d'investigació ha d'incloure propostes de configuració d'equips amb les propostes de treball respectives. I la Universitat Autònoma de Barcelona requereix la presentació d'una memòria justificativa de l'adequació del candidat al perfil de la plaça convocada.

Tres de les universitats catalanes estructuren el concurs sobre la base de tres proves, totes públiques i de caràcter eliminatori. La Universitat Autònoma de Barcelona estableix que la primera prova consisteix en l'exposició oral dels mèrits i l'adequació als criteris establerts en la convocatòria. La segona prova consisteix en l'exposició d'una unitat docent del programa triada pel candidat entre tres propostes per la comissió, tot especificant els conceptes teòrics que es vol transmetre als alumnes i la metodologia docent i d'avaluació que s'utilitzaran. La tercera prova consisteix en l'exposició d'un treball d'investigació.

La Universitat de Barcelona i la Universitat Politècnica de Catalunya estableixen que la primera prova consisteix en l'exposició oral dels mèrits, l'historial i el pla d'actuació docent; la segona, en l'exposició d'un tema del programa o programes inclosos en el pla docent, triat pel mateix candidat lliurement (Universitat de Barcelona) o entre tres temes seleccionats per sorteig (Universitat Politècnica de Catalunya), i la tercera prova, en l'exposició del pla d'investigació.

Altres tres universitats catalanes —la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat Rovira i Virgili, i la Universitat de Lleida— estructuren el concurs en només dues proves, també de caràcter eliminatori en els dos primers casos. La primera prova consisteix en l'exposició oral dels mèrits, l'historial i el projecte acadèmic. La segona prova, en el cas de la Universitat Pompeu Fabra i de la Universitat Rovira i Virgili, consisteix en l'exposició d'un treball d'investigació. En el cas de la Universitat de Lleida, consisteix també en l'exposició d'un treball d'investigació en les places de catedràtic, o d'un tema docent en les places de professor agregat.

En tots els casos, es determina que en constituir-se la comissió es facin públics els criteris específics i els barems que s'utilitzaran per valorar els mèrits, i també les puntuacions o els vots favorables mínims requerits per superar cada prova i el concurs, en cas que la universitat no ho hagi establert amb caràcter general.

En el moment d'escriure aquest article no disposem de dades suficients per analitzar críticament el desenvolupament del procés de selecció del professorat contractat permanent; ni tan sols en l'àmbit de les universitats catalanes, atès que les convocatòries que s'han fet han estat escasses. Diguem

simplement que la Universitat de Barcelona va convocar concursos per a la provisió de trenta-sis places de professor agregat l'any 2004 i per a la provisió d'unes altres quaranta-set places de la mateixa categoria l'any 2005.

Antecedents bibliogràfics

Carreras, J. (2003) «Avaluació de la qualitat docent i promoció de professorat universitari. De la Llei d'Ordenació de la Universitat Espanyola (1943) a la Llei de Reforma Universitària (1983)». *Temps d'Educació* (Universitat de Barcelona) 28, pp. 261-294.

— (2005) «Avaluació de la qualitat docent i promoció del professorat. Legislació universitària espanyola: de la Llei de reforma universitària (1983) a la Llei orgànica d'universitats (2002)» *Temps d'Educació* (Universitat de Barcelona) 29, pp. 231-274.

Paraules clau

reforma universitària, professorat universitari, LOU, accés al cos docent, política universitària

Abstracts

La Ley Orgánica de Universidades (LOU), aprobada por el gobierno del Partido Popular en 2001, modificó sustancialmente el proceso de selección del profesorado universitario, vigente desde la Ley de Reforma Universitaria, de 1983. El sistema fue radicalmente cambiado por el gobierno socialista, en 2007, recogiendo el sentir de buena parte de la comunidad universitaria y especialmente de los responsables académicos a través de la Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (CRUE), que como relata el artículo habían solicitado con insistencia cambios profundos en aquella ley. El artículo estudia y valora de manera crítica aquel proceso, que estipulaba que el acceso a los cuerpos docentes universitarios se realizaría en un doble proceso: una primera fase de habilitación nacional y una segunda fase de concursos de acceso interno a las universidades. Sólo con posterioridad a la selección por una universidad, al nombramiento y a la toma de posesión, se adquiriría la condición de funcionario.

La Loi Organique des Universités (LOU), approuvée en 2001 sous le gouvernement du Parti Populaire, a modifié substantiellement le processus de sélection des enseignants de l'enseignement supérieur en vigueur depuis la Loi de Réforme universitaire, datant de 1983. Le système a été radicalement modifié sous le gouvernement socialiste, en 2007, en recueillant le sentiment d'une bonne partie de la communauté universitaire et tout particulièrement des responsables académiques au travers de la Conférence des Recteurs des Universités espagnoles (CRUE) qui, comme le mentionne l'article, avaient demandé avec insistance des changements profonds dans cette loi. L'article étudie et évalue de manière critique ce processus, qui stipulait que l'accès aux corps enseignants universitaires se réaliserait au travers d'un double processus : une première phase d'habilitation nationale et une seconde phase de concours d'accès interne aux universités. Ce n'est que postérieurement à la sélection par une université, à la nomination et à la prise de possession du poste que l'on acquerrait la condition de fonctionnaire.

The Spanish Universities Act (LOU), which was approved by the conservative Popular Party government in 2001, introduced substantial changes to the selection process for university teachers in place since the 1983 Law on University Reform. The system was again radically changed by the Socialist government in 2007 in response to the views of a large section of the university community and of the Conference of Spanish University Rectors (CRUE) in particular, who – as the article relates – had been insisting on the necessity of introducing such changes. The article critically evaluates that process, which stipulated that joining the teaching staff of a university should take place in two phases: a national test of suitability, followed by internal selection processes within the universities. The candidate would only acquire the status of government employee after being selected by a university and officially inaugurated as a member of staff.